

NEMA ŽUPE BEZ ŽUPLJANA

Živan BEZIĆ

Kao što Crkvu ne sačinjava samo hijerarhija, nego čitav narod Božji – klerici i laici skupa – tako ni župu ne čini samo župnik. Kao što u općoj Crkvi trebamo klerike (ali ne i klerikalizam), tako i u mjesnoj Crkvi trebamo župnika, ali ne zbog njega samoga, već zbog naroda Božjega.

Srž župe nije ni mjesni crkveni odbor ili crkvovinarstvo, ni župno pastoralno vijeće, kao ni bilo koja sinodalna struktura (kako bi to htio određeni sinodalizam). Ni sve mjesne crkvene ustanove skupa još nisu župa (premda takvom shvaćanju naginje religiozni sociologizam). Još je manje župa župni ured kao pravna osoba (čemu je sklon crkveni juridizam).

Što je onda župa? Ona je u prvom redu *zajednica vjernika* koji su utjelovljeni u Kristu. Još je stari Tertulijan govorio: „Ubi tres, Ecclesia est!” Bog i ljudi čine župu. Personalna dimenzija župe ima prednost pred svim ostalima, stoga je i definiRAMO kao zajednicu vjernika (*communio fidelium*). Župu sačinjavaju vjernici *kršćanima*, svi krštenici jedne župe, dakle župljani (Nijemci za taj pojam imaju zgodnu riječ „Pfarrvolk”). U župu spada onaj dio Kristova stada što ga tvori jedna mjesna kršćanska zajednica s pastirom na čelu. Ako je Crkva čitav narod Božji, onda je župa onaj njegov osnovni skup što ga omeđuje župa u etimološkom smislu riječi.¹

Jezgru župe tvore svi župljani zajedno sa svojim pastirom u mjestu (župnik) i sa svojim natpastirom u zavičaju (biskup).

TKO SU ŽUPLJANI?

Ne ulazeći u božanska počela Crkve i župe, gledajući samo iz ljudskih vidika, prvi i najvažniji konstitutivni element župe jesu vjernici. Bez njih nema ni župe ni Crkve. To je društvena, religiozna i teološka činjenica. To se vidi iz definicije župe koju nam daje novi Codex: „Paroecia est certa communitas christifidelium in Ecclesia particulari stabilter constituta...” (c. 515).

¹ »Župa« je u staroj hrvatskoj državi označavala rodnu i prisojnu zemlju što je pripadala jednom hrvatskom plemenu, te je najprije imala administrativno-političko značenje. Kad se je pleme pokrstilo, njegov je teren postao kršćanskom župom u vjersko-crkvenom značenju.

Ovdje se pred nas postavljaju tri temeljna pitanja:

1. Koji se sve vjernici mogu nazvati župljanima?
2. Ako samo kršćani, koji kršćani?
3. Ako samo katolici, koji katolici?

1. Na prvo pitanje nije težak odgovor. Premda su vjernici također i Židovi i muslimani i hindusi kao uostalom i pripadnici svih ostalih religija, očito je da oni ne mogu biti župljani jedne katoličke župe. Isto tako ne možemo smatrati pripadnicima župe ni one vjernike koji, premda su vjerujući ljudima, ne pripadaju nikakvoj organiziranoj konfesiji. Pošto su samo kršćanske crkvene zajednice organizirane na principu župe, župljanin može biti jedino član kršćanske vjerske zajednice, dakle *kršćanin*.

Prema tome *župljani* su kršćanski vjernici okupljeni oko svoga pastira u okviru jedne kršćanske župe.

2. Očito je da su pravoslavci pripadnici svoje pravoslavne župe (parohije) a protestanti svoje protestantske crkvene općine (Gemeinde, kongregacija, skup, župa). No, može li Katolička Crkva, koja smatra da je jedina prava Kristova Crkva, držati također pravoslavce, protestante i sve ostale nekatolike pripadnicima svojih katoličkih župa?

Govoreći teoretski, budući da je Krist osnovao jednu jedinu Crkvu, a ta od samog početka kontinuirano do dana današnjega po nauci Sabora „subsistit in Ecclesia catholica”,² to svi pravi kršćani u načelu pripadaju jednoj svetoj, katoličkoj i apostolskoj Crkvi. Dosljedno bi, dakle, svi kršćani trebali biti uključeni u život katoličkih župa.

Tako je u teoriji. Međutim, mi znamo da je u praksi drukčije. Svaki je kršćanin kršten i organiziran u svoju posebnu kršćansku zajednicu, pa Katolička Crkva ne pretendira, iz pravnih i ekumenskih obzira, na to da vrši nad svim kršćanima svoju jurisdikciju. De facto kršćanin kršten izvan Katoličke Crkve nije ni formalno pripadnik naše Crkve, prema tome ni katolički župljanin.

Zbog toga možemo suziti prvu definiciju pa reći: župljani su *katolici* okupljeni oko svoga pastira u okviru katoličke župe.

3. Ako smo mogli reći da se u načelu svi nekatolici broje među naše župljane, za katolike to vrijedi a fortiori. Načelno su *svi* katolici koji žive na teritoriju jedne župe ujedno i njezini župljani. Naime, u Crkvu se ulazi preko *krštenja*, a ono se redovito ima tražiti u župi rođenja, odnosno boravka roditelja. Tako se katolik utjelovljuje u svoju Crkvu preko rodne mjesne Crkve. Udom opće Crkve postaje se učla-

---

² *Lumen gentium* 8.

³ Premda katolički župnik nema jurisdikcije nad nekršćanima i nekatolicima, Crkva mu stavlja na srce da ni njih ne zaboravi u svojim pastoralnim nastojanjima. Stari CIC preporučuje župnicima neka »acatholicos ...commendatos sibi in Domino habeant« (c. 1350). Novi CIC jednako im povjerava i nevjernike: »Provideant quoque, ut Evangelii nuntium perveniat ad non credentes in territorio degentes, quippe quos, non secus ac fideles, animarum cura complecti debeat« (c. 777:2).

njenjem (krštenjem) u mjesnu i zavičajnu crkvu. Stoga svaki katolik po svome krštenju pripada nekoj župi.⁴

Da li je to istinska i puna pripadnost, možemo zaključiti iz dva glavna kriterija pripadnosti: vjerskog i pravnog. Nutarnje i vjerski pripadaju župi svi oni vjernici koji ispovijedaju istu katoličku vjeru, žive po evanđeoskim moralnim normama, sudjeluju u istom kultu, osobito sakramentima, okupljaju se na euharistiju, slijede zajedničke crkvene pastire, žive u kršćanskoj bratskoj ljubavi sa svim katolicima. Oni zaista pripadaju „duši” svoje Opće i mjesne Crkve.

Budući da je Crkva, a prema tome i župa, jedna vidljiva, organizirana i strukturirana zajednica, ona ima i svoje pravne oblike postojanja. Župi se juridički pripada najprije po krštenju, kako smo to već vidjeli, a onda još i po zavičajnosti. Kako *zavičajnost* može biti trajna (*domicilium*) ili privremena (*quasi-domicilium*), kanon 107 veli izričito: „Svatko dobiva svoga župnika i ordinarija ili preko trajne ili preko privremene zavičajnosti.” Uz krštenje, dakle, župnu pripadnost određuje još i zavičajnost. Zbog toga što se suvremeno društvo ističe po velikoj mobilnosti svojih članova, mjesto boravka dobiva golemo značenje i u pripadnosti župi.

Crkveni zakonik točno nas poučava kako se dobiva crkveni zavičaj: „Na teritoriju jedne župe ili barem biskupije stječe se *domicilium* boravkom koji je spojen s namjerom ondje boraviti trajno, ako ne nastupi razlog odlaska, ili ako se je boravak produžio punih pet godina” (c. 102:1). Odmah zatim Zakonik opisuje privremeno boravište: „*Quasi-domicilium* se stječe boravkom na teritoriju jedne župe ili barem biskupije ako je on spojen s namjerom ondje ostati barem tri mjeseca, ne bude li razloga za odlazak, ili ako se je boravak stvarno produljio na tri mjeseca” (c. 102:2).

Djeca dobivaju zavičajnost u župi svojih roditelja ili skrbnika, a kad postanu punoljetni, sami biraju svoje boravište (c. 105). Kako nomadi i beskućnici nemaju stalne zavičajnosti, oni pripadaju onoj župi i biskupiji u kojoj se trenutno nalaze (c. 107). A kojoj župi pripadaju obraćenici? Onoj župi u kojoj su primili krštenje, odnosno izvršili prelazak u Katoličku Crkvu, ili u kojoj stalno borave. Najbolje je kad se mjesto krštenja i boravka poklapaju.

Budući da župske *matice* moraju vjerno pratiti činjenično vjersko stanje na terenu, treba da su stalno ažurne i točne. U njima se moraju reflektirati sve glavne vjerske promjene u životu vjernika. Na taj način i one postaju čimbenik župnog pripadništva.

U nekim se zemljama plaća tzv. crkveni porez. Budući da je plaćanje poreza povezano s državnom administracijom, u tim se zemljama župljanstvo povezuje i s mjestom plaćanja poreza.⁵ U SAD-u, gdje Crkva živi samo od milodara vjernika, imaju sličan negativni kriterij crkvene pripadnosti: „pravi” je kršćanin, odnosno župljanin, onaj vjernik koji redovito pridonosi uzdržavanju svoje crkve. Nema šta, poslovično poslovni Amerikanci!

⁴ Ž. BEZIĆ, *Tko je apostol?*, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1973, 134.

⁵ Na žalost, plaćanje poreza skopčano je i s pravnim pripadništvom samoj Crkvi. Ni »najnapredniji« njemački teolozi nisu spremni na raskid toga kobnog saveza. Tako sada, osim Starog i Novog saveza, imamo i »porezni« savez!

Dakako, bitni kriteriji župne pripadnosti jesu samo krštenje, kršćanska vjera i život u jednoj katoličkoj župi sa zakonitim pastirom na čelu. Kriterij zavičajnosti je važan, ali nije isključiv ni apsolutan. Ostali (matice) manje su važni ili uopće nemaju vrijednosti (porez, redovina, milodari). Kako ćemo vidjeti, župa se može u potrebi graditi i na drugim važnim načelima: obrednim, kategorijalnim, personalnim i funkcionalnim.

„IZUZETI” ŽUPLJANI

Dosad smo mogli zaključiti da u župljane ubrajamo sve katolike koji su stalno ili privremeno nastanjeni na teritoriju neke župe. Krštene nekatolike formalno ne ubrajamo u svoje župljane, ali dobar crkveni pastir, kao i sva katolička subraća, i o njima vode bratsku brigu te ih ne isključuju iz svoje ljubavi. Jednako tako katolička zajednica vodi računa i o svim ostalim ljudima koji žive među njima: poganima, ino-vjernicima, krivovjercima i bezvjercima. Katolička ljubav doista je katolička samo ako je spremna da im pomogne u svim njihovim duhovnim i materijalnim potrebama.

Međutim, zbog općega dobra Crkve i razloga apostolata, postoji jedna *iznimka*, po kojoj svi katolici jedne župe ne moraju pripadati redovitoj brizi te iste župe. Ta se pravna iznimka zove *izuzetost* (*exemptio*), a regulira je crkveni zakonik.

Iz redovite pastoralne uprave župnika izuzeta je u prvom redu „*familia episcopi*” (sustanari biskupske rezidencije) koja boravi na teritoriju župe. O njoj se brine sam natpastir koji živi u njezinoj sredini.⁶

Župnik nema nikakve vlasti ni nad velikim ili malim *sjemeništem*, ako se koje od njih nalazi na njegovu teritoriju (c. 262). Zbog posebnih razloga sjemeništa su podvignuta izravno biskupu te njima upravljaju za to posebno određeni poglavari i odgojitelji. Oni se brinu za sve duhovne, moralne i odgojne potrebe svećeničkih kandidata.

Posebnu crkvenu autonomiju uživaju također i svi katolički *redovnici* (c. 586). Ona im je potrebna zbog njihovih specifičnih ciljeva unutar Crkve i posebnog načina života u duhu Evanđelja. Zbog toga novi CIC veli da oni mogu biti izuzeti (c. 591: „*Summus Pontifex... eximere potest*”) čak i od biskupove vlasti. A fortiori, dakle, i od župnikove. Premda Codex ne kaže da su izuzeti ipso facto, oni tu svoju autonomiju stvarno uživaju već vjekovima, pa je de facto moramo pretpostaviti i poštivati.

U čemu se sastoji redovnička autonomija ili izuzeće? U tome da oni svoj odgoj i duhovni život samostalno provode u svojim zajednicama, a u duhu od Crkve odobrenih statuta i pravilnika. U njihov nutarnji život i red župnik se ne smije miješati.⁷ Međutim, premda djelomično izuzeti, i redovnici pripadaju župnoj obitelji crkvene

⁶ Odnos kaptola i njegovih članova prema katedrali, odnosno katedralnoj župi, mijenjao se tijekom povijesti. Nekada je kaptol, kao pravna osoba, bio i nosilac župničkih prava. Danas nije tako, a veze kanonika i župnika nisu svugdje iste. O tome bi se dala napisati posebna rasprava.

⁷ Redovničke zajednice papinskog prava podliježu i u svojoj nutarnjoj organizaciji Svetoj Stolici, a one biskupskog prava mjesnom ordinariju.

općine u kojoj žive, sudjeluju u njezinu životu i poželjno je da pomažu u evangelizaciji i apostolatu mjesne vjerske općine. Kada pomažu u pastoralu vjernika, onda su i oni vezani na zakone i običaje biskupije i župe u kojoj djeluju. Zajednice redovnika u kojima nema svećenika i sve redovnice na terenu određene župe imaju pravo na duhovnu pomoć svoga župnika. U njima bi on trebao da nađe najbolje župljane i župljanke svoje župe. Upravo izuzeti župljani imali bi biti također i izuzetni župljani, tj. posebno zauzeti (angažirani) u apostolatu i odanosti svojoj domaćoj Crkvi.

A da li su izuzeti od župnikove vlasti i oni *svećenici* koji eventualno borave na teritoriju neke župe? Prije svega valja reći da svećeničko pomoćno osoblje (sužupnici, pomoćnici, zamjenici, katehete) jesu župljani, tj. članovi župe, u punom smislu riječi, a pastirsku vlast obavljaju u skladu sa svojom kompetencijom pod vodstvom župnika. Oni svećenici koji na terenu župe obavljaju neku samostalnu dušobrižničku službu (upravitelji crkava, samostalni kapelani i vjeroučitelji, inozemni misionari i sl.) nisu župljani, ali moraju poštivati, pomagati i unapređivati duhovno dobro mjesne Crkve. Ni u kojemu slučaju ne smiju biti neko strano ili, ne daj Bože, suparničko i neprijateljsko tijelo. Ostali prezbiteri koji tu borave (umirovljenici, profesori, studenti, namještenici, redovnici, turisti ili bolesnici) pripadaju župnoj obitelji i trebali bi biti njezina krema. Dužnost im je uključiti se u život kršćanske zajednice te pomagati u liturgiji i pastoralu u granicama svojih mogućnosti. Dakako, sve to u punoj suradnji s mjesnim župnikom. S njim zajedno oni tvore mali župni prezbitarium.

Ako se u župi nalaze organizirani članovi Katoličke akcije, pripadnici raznih crkvenih *udruženja*, bratovština, trećih redova i sličnih udruga, da li su i oni izuzeti iz župne zajednice i župnikove brige? Ni u kojem slučaju. Dapače, oni bi morali biti uzor-župljani, stup i glavna snaga mjesne Crkve. To isto vrijedi i za tzv. vjerske *skupine* (bazične, spontane, solidarne, formalne i neformalne ili kako god se zvale). One su samo jedan od segmenata župe, s njome usko povezane i njoj podređene. Ako bi svoje djelovanje razvijale mimo župe, ili čak protiv nje, postale bi razorna i anticrkvena sila. Pretvorile bi se u sekte i centre otpora zakonitom pastiru. Njihovo bi grupašenje i sektašenje uništilo jedinstvo naroda Božjeg.

Kad neko *svetište*, kao središte hodočašća, proštenja i posebnih pobožnosti, zbog općeg dobra ili važnih okolnosti traži određeni stupanj samostalnosti, ono može dobiti posebne povlastice od mjesnog ordinarija, pa i potpuno izuzeće od župnikove vlasti (c. 1233). Dakako, ni u tom slučaju nikakvo *svetište* nema pravo nanositi štetu duhovnom dobru svoje matice. U *svetištu*, kao i u svakom drugom mjestu njegova teritorija, mjesni župnik ima pravo, kad je potreba i u okviru svojih ovlasti, podjeljivati sakrament potvrde (c. 888).

KATEGORIJE VJERNIKA

Premda su svi župljani punopravni i ravnopravni članovi župe, činjenično stanje unosi među njih određene *razlike*, koje nam dozvoljavaju i opravdavaju socio-loško razvrstavanje vjernika. Postoje razne mogućnosti razvrstavanja vjernika jedne župe. Kriteriji razlikovanja mogu biti raznoliki, zavisno od stanovišta s kojega vjernike proučavamo.

Mi ćemo se ograničiti samo na dva kriterija razvrstavanja: organizacijski i čisto vjerski.

Organizacijsko razlikovanje počiva pretežno na juridičkim temeljima. Crkva svoje župe utemeljuje uglavnom na načelima teritorijalnosti, obrednosti i kategorijalnosti. Stoga imamo župe, odnosno župljane, teritorijalnog, obrednog ili kategorijalnog značaja.

Glavno praktično načelo na kojemu Crkva gradi svoje župe jest načelno *zavičajnosti*, tj. teritorijalnosti: „Paroecia regula generali sit territorialis” (c. 518). Najbolje je da svi kršćani jednog kraja budu okupljeni u istoj župi. U tom su slučaju i najmanje razlike među njima. Svako drugo razvrstavanje među vjernicima povećava distancu i stvara diskriminaciju. Stoga u pravilu svi katolici istog mjesta ili naselja spadaju skupa te imaju isti vjerski dom (župna crkva) i istog pastira (župnik).

Budući da od starih vremena, zbog raznih povijesnih peripetija te rasnih i etničkih razlika, običaja i mentaliteta, u Katoličkoj Crkvi postoje različiti *obredi* – koje Crkva želi i nadalje poštivati – ona okuplja oko istog obreda veće ili manje skupine vjernika. Tako imamo obredne patrijarhate, biskupije i župe. One se uvijek ne poklapaju s teritorijalnim jedinicama, pa stoga na području iste župe mogu supostojati razni obredni skupovi koji su na razini župe. Na Zapadu su takvi obredi rimokatolički, grkokatolički, ambrozijanski, mozarapski, lionski, braški (Braga u Portugalu) itd. Na Istoku je lepeza obreda puno šarenija: koptski, bizantinski, kaldejski, sirski, maronitski, armenski i dr.

Kategorijalne su župe one koje se ustrojavaju ne po teritorijalnim mjerilima, već po slojevima župljana što ih sačinjavaju. Katkad su razlike i potrebe pučanstva tako dispartatne da za njih nije prikladno jednoobrazno dušobrižništvo. Premda kategorijalne župe postoje u Crkvi od davnine, nisu jako brojne upravo zbog načela zavičajnosti. Suvremeni pluralizam i kompleksnost modernog načina života tražit će unaprijed njihovu češću primjenu. Glavne kategorije vjernika što su dosad uspjele ostvariti zasebne župe počivaju na nacionalnoj (stranci, doseljenici, drukčiji jezik), dobnj (djeca, mladež, starci), profesionalnoj (staleži, radnici, vozači), funkcionalnoj (bolnice, vojska, zatvori, seljenici, turisti) ili personalnoj osnovi (studenti, redovnici, nomadi i sl.).

Ako isključimo sva izvanreligiozna mjerila, pogotovu sociološka (seoske, gradske, dijasporne, turističke župe) i organizacijski (maloprije nabrojena), pa se zadržimo samo na *vjerskim* kriterijima, onda opet imamo mogućnost raznolikog klasificiranja vjernika. Možemo ih razvrstati prema njihovu stupnju poistovjećivanja s Crkvom, prema njihovoj župnoj svijesti,⁸ teoretskoj potkovanosti njihove vjere ili pak prema religioznoj praksi.

Religiozni i pastoralni sociolozi najčešće uzimaju u pomoć paradigmu *prakse*. No i u tom su pitanju malo jedinstveni. Može se reći: koliko sociologa – toliko klasifikacija. Poznate su razdiobe Le Brasa, Fichtera, Schreudera, Fürstenberga, Luckmanna, Freytaga, Pflieglera, Mazzolia, Sorentina, Boularda, Bodzenta, Greinachera i

---

⁸ Ž. BEZIĆ, Župska svijest, *Služba Božja*, br. 2/1982.

dr.⁹ Kod Slovenaca se tog posla prihvatio pok. Jože Krošl.¹⁰ Uzimajući vjersku praksu kao glavno mjerilo religioznosti, i ja sam se pozabavio tim pitanjem u knjizi „Pastoralna služba”.¹¹ Bez učene terminologije i sociološke dokumentacije podijelio sam katoličke vjernike jednostavnim i pučkim jezikom na sljedeće kategorije:

- dobri vjernici (povučeni i apostolski tip),¹²
- osrednji (iskreni, formalisti, liberalci, prigodnjaci),
- slabi (nazovi-kršćani, udaljeni, rubni, ravnodušni, necrkveni, anonimni),
- otpalí (apostate, raskolnici, sektaši, krivovjerci, nevjernici).

ODNOS PREMA ŽUPLJANIMA

Pastir i stado, župnik i župljani jesu korelativni pojmovi. Župa ne može postojati bez jednoga od njih; oba su pojma konstitutivna za vjersku zajednicu što se zove župa. *Relacija pastir – stado* bitna je za crkvenu općinu, a relacije nema bez nosioca međusobnog odnosa. Ne mogu naime postojati „čisti” odnosi bez subjekta što se međusobno odnose. Svaki odnos pretpostavlja barem dva korelativna subjekta.¹³

Zbog potpunosti istine moramo reći da u župi zapravo postoje dva reda odnosa. S jedne strane odnos župnik – župljani, a s druge strane odnos župljani – župljani, dakle odnos među njima samima. Kako nas ovdje zanima samo prvi odnos, o drugome neće biti govora.

Kakav odnos može postojati između župnika i vjernika? Ono što je Hjelmslev otkrio u lingvistici, mi možemo primijeniti i u pastoralci. Po njemu postoje tri vrste odnosa:

1. interdependencije, tj. međuovisnosti, kad oba čimbenika uvjetuju jedan drugoga.
2. determinacije, tj. ovisnosti, kad samo jedan vrši utjecaj, a drugi je ovisan o agensu;
3. konstelacije, tj. potpune neovisnosti, kad ni jedan nema utjecaja na drugoga.

Očito je da ova treća kombinacija, u kojoj među konstituentima župe ne bi bilo nikakve veze, u pastoralu uopće ne dolazi u obzir (premda, na žalost, i ona, barem

⁹ F. X. Arnold (izd.), *Handbuch der Pastoraltheologie*, sv. III, Herder, Freiburg, 1968, 122.

¹⁰ J. KROŠL, *Uvod v pastoralno sociologijo*, Mohorjeva družba, Celje, 1973, 233.

¹¹ Ž. BEZIĆ, *Pastoralna služba*, II, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1985, 224–232. Tu su svi tipovi potanje opisani.

¹² Dobre župljane mogli bismo opet grupirati onako kako je Samuel Hill podijelio evangelike u SAD:

— doktrinarci (*truth oriented*), za koje je najvažnije ispravno vjerovati (mi bismo rekli: ortodoksni);

— obraćeni (*conversion oriented*), za koje je bitno životno obraćenje, svetost (S. Hill to kaže drukčije: važno je imati vjeru);

— pobožni (*spiritually oriented*), za koje je bitno biti kršćanin (mi bismo ih nazvali ritualisti);

— praktičari (*service oriented*), za koje je najvažnije kršćansko djelovanje (mi bismo rekli: ortopraksisti, socijalni djelatnici). Prema knjizi *Varieties of Southern Evangelism*, Macon Univ. Press, Macon, 1981, koju je uredio David E. HARRELL.

¹³ Pretpostavimo da postoje dvije osobe ili dva predmeta (a i b) u nekom odnosu (R), dakle aRb. Ako samo jedan od njih otpadne, nema više ni relacije, makar je pisali i velikim slovom.

djelomice, može postojati). Ona je potpuna negacija samog smisla župe. Druga kombinacija, u kojoj samo jedan čimbenik vrši utjecaj, a drugi je potpuno pasivan, također nije poželjna, jer smo vidjeli da svaki pravi odnos pretpostavlja barem dva korelativna subjekta. U bilo kojem ljudskom odnosu nikada ne može samo jedan član snositi isključivu odgovornost.¹⁴

Preostaje nam, dakle, kao idealan odnos samo onaj prvi, tj. interdependencije, a mi bismo radije rekli interferencije ili interakcije. U njemu oba čimbenika župe – i župnik i župljani – dolaze do izražaja, oba su apsolutno nužna za prosperitet kršćanske zajednice. Njihova međuovisnost, ili bolje rečeno *suradnja*, uvjetuje i opravdava opstojnost katoličke župe. Tek onda kada župnik i svi župljani čvrsto surađuju u ostvarivanju istoga vjerskog cilja, njihov odnos može biti uspješan, učinkovit i blagotvoran.

Tko je u ovoj međuigri *subjekt* a tko objekt pastoralnih odnosa? Odmah mora reći da je to krivo postavljena dilema. U pastoralnom odnosu ne može biti relacije subjekt – objekt. To bi bila despotska relacija, odnos zavisnosti i pasivnosti. U odnosu župnik – župljanin oba su čimbenika subjekti, nitko nije objekt drugome. Vjernici ni u kojem slučaju ne mogu biti pasivni objekt župnikove brige. Oni aktivno djeluju i surađuju na svome vlastitom spasenju i posvećenju. Uostalom, oni nisu tu zbog župnika. Istina glasi obratno: župnik je u župi samo radi svojih vjernika.

Istina je i to da je župnik u pastorizaciji župe više aktivan nego ostali vjernici. On je uglavnom nosilac većine inicijativa i odgovoran je pred Bogom i Crkvom za dobro njemu povjerenih duša. Ali to je stoga što je on zato posebno školovan, osposobljen i zadužen, a ne zbog neke nadvrjednosti. U tu je svrhu obdaren karizmom svećeničkog reda i poslan od Crkve da bude *službenik* braće po vjeri. Nije on jedini subjekt evangelizacije i posvećivanja. On je subjekt među subjektima, primus inter pares. I njegovi su župljani također subjekti i nosioci Radosne vijesti jedni drugima, a nisu samo jeka ili „feed-back“ svoga župnika.

Crkveni je pastir, dakle, samo službenik (minister sacer) svoje zajednice, a njegov se rad zove služba ili *služenje* (ministerium). U njegovu službu, doduše, spada da on vodi svoju zajednicu, da je ujedinjuje i okuplja, da joj naviješta Evanđelje, da je uči i odgaja u vjeri, da je hrani svetim sakramentima, da je prati, čuva i pomaže u njezinim duhovnim potrebama te da je hrabri u vjerskim teškoćama. No isto je tako dužan svoju pastvu ljubiti, poštivati, ispunjavati svoje obveze prema njoj, pitati je za savjet i dogovarati se oko zajedničkih akcija. Nadasve je dužan svijetliti svima dobrim primjerom i uzornim kršćanskim životom. U tome je tajna njegove svećeničke misije i cijena pastoralnih uspjeha.

Načelo ljubavi, služenja i suradnje kamen je temeljac župnog pastorala. Stoga je sasvim promašeno župne odnose temeljiti na alternativni subjekt – objekt ili na suprotstavljanju neke hijerarhijske ili svećeničke Crkve (Priesterkirche) nekoj drugoj zajedničarskoj ili pučkoj Crkvi (Gemeindekirche).¹⁵ To je jedna ista Crkva, u kojoj svaki vjernik ima svoju vlastitu i nezamjenjivu ulogu. Ne samo vjernik kao pojedinac, nego i povezan u vjerske skupine i udruženja. U Kristovoj Crkvi i u svakoj

¹⁴ J. MACMURRAY, *Person in relation*, Faber, London, 1961.

¹⁵ P. WESS, *Mit oder ohne Entscheidung?*, *Diakonia*, br. 2/1982, 122.

njezinoj ćeliji svećenik i vjernici obavljaju sebi svojstvene službe, ali u paralelnoj i uzajamnoj suradnji, u duhu jedinstva i sloge. Nitko među njima nije nikakav objekt drugoga.

Župljani nisu župnikovi podanici. Oni su njegovi suradnici i pomoćnici. I oni, premda nemaju potestatem ordinis, obavljaju razne crkvene službe: čitača, akolita, vjeroučitelja, djelitelja pričešći, pastoralnog pomoćnika, povjerenika, a sve ćešće i upravitelja župe. Oni su nosioci laičkog apostolata i vjerni svjedoci Kristovi u svijetu (svjetovnjaci!). Sudionici su učiteljskog, liturgijskog i kraljevskog *svećeništva* Kristova (*sacerdotium commune*). Skupa s ministerijalnim svećenicima tvore jedan jedini i sveti narod Božji, u kojem svi uživaju jednaku čast i dostojanstvo djece Božje.

Prema tome, ako župnik i jest otac župne obitelji (padre), nije njezin gospodar (padrone). On mora biti otac bez paternalizma, odgojitelj zrele duhovne djece. Ako i jest pastir Kristova stada, nije nikakav samodržac ili vlasnik (stado je Kristovo). Ako i jest prezbiter i nosilac svećeničkog reda, ne smije pasti u zamku klerikalizma. Ako je i učen, nije sveznadar niti spada u kastu „farizeja i književnika“. Premda ima ulogu učitelja u Izraelu, ne smije se tim naslovom kititi (*Unus magister vester est!*).

Najbolje bi bilo kad bismo zaboravili sve te „dične“ titule, a da o velečasnima, prečasnima, presvijetlima, preuzvišenima i uzoritima i ne govorimo! Svi smo mi samo sluge Kristove i sluge svoga naroda. Ili, ako želimo neki topliji naslov, onda smo svi *braća* po Bogu i po vjeri. Možda nešto „starija“ (zaređena, ovlaštena) braća, ali ipak samo – braća!

SUMMARIUM:

Non datur paroecia sine paroecianis

Abstractione facta elementorum divinatorum Ecclesiae atque paroeciae, paroecia ecclesiastica constituitur ex communitate christifidelium. Populus iste Dei in paroecia duabus constituentibus definitur: pastore (parochi) et christifidelibus (paroecianis). Tantummodo propter bonum ovium requiritur pastor!

Paroeciani sunt christifideles alicuius loci uniti cum pastore (et etiam archipastore dioeceseos) suo. Non tantum catholici, sed etiam alii christiani ad animam Ecclesiae eiusque paroeciarum pertinent. Criteria adhesionis certae paroeciae praecipua: baptismum, fides, vita, communio christiana atque (quasi) domicilium sunt. Apostolatus ac boni Ecclesiae causa, a jurisdictione parochi seminaria, instituta vitae consecratae et aliqua sanctuaria eximuntur.

Paroecias secundum criteria territorialia, ritualia, personalia, functionalia et categorialia constituere possumus. Paroeciani ipsi classificationibus diversis, ex gr. praxeos religiosae, comprehendi possunt. Parochi ad fideles relatio in spiritu caritatis, servitii atque cooperationis considerare debet.